

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՆՆՈՐԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ամսաթիվ 30րդ տարեթվանի (1914 թվական-1915 թվական) բաժնորդացիներն է 20 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանկ, ԿԱՆԻՍԻՆԻ Ամսական բաժնորդացիներն է 2 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ. Նամակ կամ դրամ չի պահանջվում.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

Լ. ՏԱՐԻ
(Թիւրքիա)

1915 ՄԱՅԻՍ 5 Դ.
(2.3. 1915 Ապրիլ 22)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միլիակ զերը 1 սանդղիմ կարծէ. 1 զիւսգիրը 2 սանդղիմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadie, 17

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձգգ. — Տրապիզոնի, Էրզրումի եւ Բիւրսէի բաժնեկի աղետալի վիճակը. — Հայերի ճեղքակալութիւններ Կ.պօլսի մէջ. — Թուս գործարանակը Թիւրքիայի մէջ. — Հայկական օրեր Պերդրուսում. — Կովկասի Հայ կամաւորներին համար. — Թիւրքիայի բողոքական Հայերի նորոգութիւնը ազգայնացող. — Քաղաքական պատճառով մանաւորմ մը Կ.պօլսի մէջ. — Համալսարանական պատերազմը. — Սէլուս կամպիւրայ յաճախումը Երկրամաժ. — Սեւ ծովին վրայ. — Ֆիւլիսի լիւթարար Պանամանդրութիւնը. — Սեղ-լիւթարար Միջազգեօրի մէջ. — Պարսկաստան. — Դաճուցումներ:

Ա.Զ.Դ

Կը խնդրուի կարգայ և գրել գիտացող Մշնցի կամ վանեցի երիտասարդներէն որ Սիւննիայի խմբագրութեան գրասենեակը (Place Alexandre-Labadie N. 17, au rez-de-chaussée) հանդիպին գէթ մինչև առաջիկայ երկուշաբթի օր, իրենց վերաբերեալ առաջարկի մը համար:

ՏՐԱԿԻՉՈՒՆԻ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԵՒ ԹԻՒՐԿ ԲԱՆԱԿԻ ԱՂԼՏԱԿԻ ՎԻՃԱԿԸ

Յրանախօս Սիւննի մէջ ամենաաւարածուած Journal de Genève օրաթերթը հրատարակած է հետեւեալ յօդուածը.

Ո՛վ միտքը կը յոգնեցունէ Հայաստանի գոտները և Կովկասեան երկրամասին մէջ շարունակուող պատերազմին վրայ. ո՛վ որոշածն էր զիսէ այդ մասին: Այլ սակայն այդ կողմերն է որ մեծ ընդհարում տեղի ունեցած է Ռուսերին և Թիւրքերին միջև և հարիւր հազարաւոր մարդեր շարք մը արիւնահեղ կոիւնքով զարնուած են իրար հետ:

Սեւանի միջոցով հոկայական ողորդութիւն մ'է այս, կը գրեն խոփանէ: Ամբողջ արեւմտեան Հայաստանը սուղի մէջ է, աւերումներ, կոտորածներ, համաճարակ հիւանդութիւններ, թշուառութիւն, խեղճութիւն, խեղճութիւն: Տրապիզոնը, այն անուշիկ Տրապիզոնը որ Սիւննի կոմիտէի փառքը տեսած է և բիւզանդական կայսրութեան ցոյցայիլ մեղկութեան մէջ յաւատած, այդ Տրապիզոնը կրկին ցանկունած է հիւսն և բնակիչները կը թողնեն կը փախչեն: Կովկասի մէջ յաղթանակ Թիւրք զորքերուն կողմէ արիւնահեղ զանգ քնկրանքն սկսած են երեւնալ այս:

տեղ: Ամէն օր ցաւոտներ շորանք խուճիկներ կուգան, այդ վիրաւորուած, յոգնած, թշուառ զօրքեր մարդի չեն նմանի ալ, մարդկութեան ողբալի միացորդներ: Կը մախթենք են:

Ցեղական իշխանութիւնները հաշիւ ըրեր են որ քաղաքը ատենցմէ 8.000 մարդ կրնայ ընդունել. բայց հաւանորէն երբէք այդ Թիւր չպիտի կրնայ լեցուիլ: Մահը ամէն օր անողոք կանոնաւորութեամբ մը իր պաշտօնը կը կատարէ Նորիկներին տեղ բանալու համար: Օրական 100էն աւելի մարդ կը մեռնի ժանտախտիցը և ծաղիկ հիւանդութիւնը սաստիկ տարածուած են: Գրեթէ ամէն բժիշկներ և զեղազօրներ վարակուած են: Ամբողջ քաղաքին, որ 60.000էն աւելի բնակիչ ունէր, և պատերազմէն ի վեր հոն հասած հազարաւոր վիրաւորեալներին համար 5էն աւելի բժշկիչ չէ մնացած: Առողջական, ախտահանական (désinfectant) նիւթեր չկան ալ: Մօրթի եղբ պատճառող ժանտախտիցը (typhus exanthématique) կայծակի արագութեամբ կը տարածուի: Արաւական կերպով խնամուած վերքերը փութափութ (gangrène) կը փոխուին: Անհուն վշտի տեսարան մ'է այդ, սիրտ կտրտող տեսարան մը:

Նոր հիւանդանոցներ բացեր են, բայց քաղաքին կեդրոնը, մզկիթներին, դպրոցներին, հիւպատոսարաններին մօտ իտալական հիւպատոսարանը ճիշդ երկու հիւանդանոցներին մէջտեղն ինկած է: Գերմանական հիւպատոսին մէկ աղիկը ժանտախտիցէն բռնուած է: Ետ ընտանիքներ սարսափահար կը փախչին բայց հանրազգութիւնը դժուար է: Հազարակցութեան ոչ մի միջոց կայ: Երկաթուղի չկայ բնաւ, ծովի ճանապարհ ալ փակած է թշուառի նաւատորմը որ մերթ ընդ մերթ կուգայ ծովեզերքը կը սմբակոծէ: Ո՛ր դիմել, ի՞նչ ճար գտնել ազատուելու համար: Կ.պօլսէն հազար ուղղութիւնով էին կարաւաններ իրենց հաստատելու համար Տրապիզոնի, Էրզրումի և Ներքին գաւառներին միջև: Ատենցմէ 800ը մեռան արգէն հիւանդութիւններէ բռնուելով: Այդ խուռ, անհեթեթ և թանկագին անասունները անապարհին վրայ կ'իյնան կը մեռնին և ոչ ոք հող կը ամռնի. իրենց զիւկներ կը մնան ալիսեղ և իրենց զարչաճատութեամբ հիւանդութիւններ տարածման կը նպաստեն: Ուրիշ պատուհաս մ'ալ, սովը, կը սպառնայ երկրին: Աւերը կը սկսի պիտիլ, ինչպէս և սուրճը և շաւարը: Այլ քարիւղ չկայ:

Էրզրումի մէջ որ Տրապիզոնէն 300 հազարով ընթացած է, երկրին ներքը, կարծիքով ալ աւելի տխուր է: Նախանգաղին այդ կեդրոնաւորը հարիւր հազարէն աւելի բնակիչ ունէր, մեծ մասը Հայ: Կատաղութիւնը երբէք հող տարած չէ

այդ քաղաքին, անոր վրայ ուղարկութիւն դարձուցած է միայն զիւստական տեսակետով. ամբողջ ինքն է բայց կոյուղիներ (égout) չկան: Քաղաքին բոլորքիքը ներած ջրի լնացած ճաշիճներ տարածուած են: Էրզրում հիւանդներով և վիրաւորներով լցուած է: Օրական 800 էն 1.000 մարդ կը մեռնի: Կովկասի կողմէն Ռուսիայի վրայ յարձակիլ ուղղ թիւրք զօրքանակի միացորդները կը գտնուին այդ տեղ և լրջակայները, 350.000 հոգի ամենախեղճ վիճակի մէջ: Ատենցմէ մաս մը, որչափ որ կրնան, երբեմն երբեմն կը շարժեն գէպի Տրապիզոն, բայց ամէն անգամին ալ հարիւրաւորներ մանաւորներին կ'իյնան կը մեռնին: Սայերն ու գրաստները չեն բաւեր, հիւանդները կը քաշեցունեն որոնցմէ շատեր յոգնած անապարհին վրայ կ'իյնան կը մեռնին և լրջութեամբ կը մնան այնտեղ:

Կովկասի կողմէն մեծ պարտութիւններն յետոյ, որոնք տեղի ունեցան Քիոփրիէ-Յիւ, Օլթիի և Սարըղամիշի մէջ, ուր Թ. զօրքանակը չլրջապատուելով բնակիչներ, Թիւրքերը յետ քաշուած են ամբողջ ռազմաճակատէն: Իրենց կորուստները 60.000 կը հաշուեն: Ազատուած քանի մը հրետանին կեդրոնացուցած են Էրզրումի և Էրզնկէանի մէջ: Ռուսերը Էրզրումէն զրեթէ 80 հազարամէթը հեռու կը գտնուին:

Այսպէս համաճարակ հիւանդութիւններ տակուածին հետ միացած է և թշնամիների գէնքին սարսափը Տրապիզոն արմալկոծուեցաւ: յունվար 24ին, 28ին և փետրվար 3ին. Քրիստոնեայների թաղերը, ուր հաստատուած են Թիւրքեր իրենց մարտկոցներ, շատ վնասուեցան: Քաղաքին կէսը աւերակ դարձած է և ի միջի այլոց, փոստատունը, վայրին (նահանգապետ) տունը, գափուլին կրօնատների բնակարանը, Գերմանիայի և Աւստրիայի հիւպատոսարանները: Յունական թաղին մէջ 300 ցուլ: Փախստականները յարձակուածով մնացած են իտալական հիւպատոսարանը: Գերմանիայի և Աւստրիայի հիւպատոսները պատրաստուած են շուտով մեկնելու: Գերման և Թիւրք սպայներին միջև անհամաձայնութիւնը բացարձակ նշմարութիւն մ'է այստեղ: Առաջին երկու ամիսները շատ բարեկամ էին իրար հետ, բայց երբ յաղթուեցան, իրար վրայ կը նետեն յանցանքը: Թիւրքերը ի սկզբան մեծ ոգևորութիւն ցոյց տալէ յետոյ, հիմա կը բաւականան որ պատերազմի մէջ մզեցին զիրենք առանց բաւական պատրաստութիւնների:

Ռուսերը անգմարմի այս մասին մէջ կատարեալ յաղթութիւն մը տարած են 15.000 զօրք իջեցունելով խոփա նաւահանգիստը: Այդ զօրքեր արգիւնցին օսմանեան բանակի ձախ թիւի նահանջը որ

ռուսական երկրամասերի վրայ յարձակած էր և այժմ յետ կը քաշուի: Այդ սոսկալի տեղեր Թիւրքերի կրած աղէտին պատճառ ցոյց կուտան. սաստիկ ցուրտը որ տաք երկրներէ եկած զօրքերը կոտորեց: Այդ զօրքանակի մէջ կը գտնուէին անկանոն հրոստիւսներ: Ռուսերն ստոնք իբրեւ զօրք լնկատեցին այլ իբրեւ շարագործներ: Ոչ ոքնեցին ատոնց հիւանդներին և ոչ ալ ձերբակալուածներին հետ զերթի պէս վարուեցան: Ռուսական սահմանապիսին վրայ ատոնց գործած խժդժութիւնների վրէժն տար: Այդ պայմանով 20.000 հոգի էին. ամէնքն ալ կոտորուեցան:

Այժմ ալ չեն կուրի: Ռուսերը շատ մօտիկը կը գտնուին և չեն յարձակիր: Համաճարակ հիւանդութիւնների սարսափն է որ զիրենց կեցուցած է, իբրեւ պատուար կանգնելով երկու զօրքանակներին միջև:

ՀԱՅԵՐԻ ԶԵՐԲԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Կ.ՊՈԼՍԻ ՄԷՋ

Աթենքէն հեռագրած են ապրիլ 27ին. Կ.պօլսի մէջ շատ խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան:

400 Հայեր, որոնց մէջ Հայերի պատրիարքական փոխանորդը և Էրզրումի Հայ երեսփոխանը (Տ. վարդգէս), ձերբակալուեցան իբրեւ մասնակից յեղափոխական համաձայնութեան մը:

Գուքընէն ալ հեռագրած են մայիս 1ին. Ռոսիկանութիւնը Հայերի դաւադրութիւն մը երևան հանեց Կ.պօլսի մէջ: 400 հոգի ձերբակալուեցան, որոնց մէջ կան շատ մը նշանաւոր Հայեր, ի միջի այլոց՝ պատրիարքը և Սապակ լրագրի խմբագիր Տ. Քելեկեան:

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԸ ԹԻՒՐԿԱԶԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Գեորգիադէն կը հաղորդեն թէ ապրիլ 23ին և 24ին երկրորդական կարգի ընդհարումներ տեղի ունեցած են գէպի Արդուին տանող ճանապարհին վրայ և Ալաշկերտի հովտին մէջ: Ռազմաճակատի մնացած մասին վրայ ոչ մի փոփոխութիւն չէ նշանակուած:

Ապրիլ 25ին. Օլթիի ուղղութեան

մէջ, ծովափերի ուս զօրքերը շա-
րունակեցին իրենց յարձակողական
գիրքը: Այսպէս իրենց հովանի մէջ,
ուս հեծելազօրքը փերտերին հետ
ընդհարում մ'ունեցած և զանազ
ցրում ու փախուցած է գէպի հա-
րաւ:

Պետրոգրադ, 2 մայիս

Անդրճորտեան երկրամասին մէջ,
հրացանաձգութիւնը կը շարունակ-
ւի: Միւս ուղղութիւններին մէջ կա-
ցութիւնը անփոփոխ է: Ուժգին փո-
թորիկ մը տեղի ունեցաւ լեռներին
մէջ, ձիւնը կը տեղաշարժուի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐԵՐ

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴՈՒՄ

Պետրոգրադ, 10 (23) մարտի.

Ինչպէս որ իր ժամանակ հաղոր-
դել էի «Մշակին», Պետրոգրադի
քաղաքային վարչութեան կից կայմ.
ված հայաուսական հայանպատ
յան ձևաժողովն եռանդով գործելով
կազմակերպեց մի ընդարձակ ժողո-
վարարութիւն Պետրոգրադում: Մար-
տի 7ին, 8ին և 9ին իսկապէս հայ-
կական օրեր էին արտեղ: Մայրա-
քաղաքի պատերի վրա ամբողջ 3 օր
ահագին մեծութեամբ տառերով
«ՀԱՅԵՐ» բառն էր կարգադրուած, որ
անօրինակ երևոյթ էր մինչև հիմա:
Ամբողջ մայրաքաղաքի ժողովուրդը
հրաւիրուած էր իր նուէրներով օգ-
նութեան հասնել: Թիւրքիայի հետ
պատերազմից փաստած ծայրերին:

Այս հրաւերը կամայականայ անց-
նողի ուշադրութիւնն էր գրաւում.
բացի դրանից պետրոգրադցիներն այդ-
օրերը նոյն բանը կարգում էր իրա-
գիտներում, տեղում էր տրամվայի
ապակիներին փակցված և վերջա-
պէս լուծ էր նաև կենդանի ձայնե-
րով արտայայտված:

Իբրև նախապատրաստութիւն, մի
քանի օր՝ անընդհատ՝ լրագիրներում
հրատարակվում էր մի կոչ, որի տակ
ստորագրել էին քաղաքագլուխ կոմս
Տօլստոյ, Պետական խորհրդի ան-
դամներ՝ պ.պ. Տադանցեւ, վասիլեւ
և Ազակով. Պետական Դումայի ան-
դամներ՝ պ.պ. Եֆրեմով, Ե. Կովա-
լեւսկի, Պ. Ն. Միլիւկով, Ա. Շին.
գարեւ և իշխան Մանսուրեւ. քա-
ղաքային դումայի իրաւասուններ՝
կոմս Պերովսկի, Պետրով, Սալով, Ս.
Ի. Դուչկով, վ. Կուլմին, Կարա-
վայեւ, Ս. Պրոպայեր (Պիրմ. վեդ. Եի
հրատարակելը), Ս. Ֆեոդորով և Պ.
Չիտոնակով. տեղեւորիկու Ն. Մար-
պրովսկիներ: Մ. Բոստովցեւ և
Ա. Իսխանով. Կ. Պոլսի դեսպանատան
առաջին թարգման՝ Մանգելշտամ.
Լ. Լուտուգին (Բօլնո. Լ. կոմ. Օպլ. Եի
փոխ. նախագահ) և տիկին Ս. Մ.
Բոստովցեւ (պրովեսորի կինը):

Հազարաւոր հայեր, — ասված էր
այս կոչում, — ձերեր, կանայք և
երեխաներ, տանջվում են վրիժա-
ռութիւնից, աւարառութիւնից և
բռնութիւններից՝ իրանց դարաւոր

Թշնամի թիրքերի կողմից... Մենք
պարտաւոր ենք Պրավդ օգնել... Եր-
բանց ցեղակիցներն արեւ են և ա-
նում են՝ ինչ որ կարող են. բայց
կարիքը շատ մեծ է... Պետրոգրադի
քաղաքացիները, օգնելով Պետական և
քաղաքային մեր եղբայրներին...
Թող մեծ Ռուսաստանը մի անգամ
ևս ապացուցանէ, թէ նրա սիրտը
քնքշ է և սիրազեղ, թէ իր սահ-
մանների մէջ ապրող բոլոր ժողո-
վուրդներին նա սէր և խաղաղու-
թիւն է բերում, և նեղ ժամանակնե-
րին օգնութեան ձեռք է կարկառում
նրանց:

Բացի այս կոչից՝ բազմաթիւ հա-
մակրական յօդուածներ երևացին
լրագիրներում: Այս յօդուածներից
երկուսն առանձնապէս ուշադրութեան
արժանի էին. մէկը պրոֆ. Բոստով-
ցեւիկին էր «Պիրմ. վեդ.»-ում, որը
տաշարժ և ուժեղ, միւսը Պ. Միլիւ-
կովին, «Բեչուդ», հմտալից ըստ սո-
վորականին, ուր կարգադրական կու-
սակցութեան պարագլուխը անհրա-
ժեշտ է համարում, որ ոչ միայն հա-
սարակութիւնը, այլ նոյն ինքն պե-
տութիւնը օգնէ հայ փախստական-
ներին:

Երեքօրեայ ժողովրդական հանգա-
նակութեան անդուծեան համար
յանձնաժողովը ոչ մի ջանք ու միջոց
չէր ինչպէս, գործակցութեան էին
հրաւիրել քաղաքի մէջ յայտնի ան-
ձինք, այդ և կին, զանազան ազգե-
րից, ուսու, լեհացի, հրէայ, վրացի,
և այլն: Ահագին մայրաքաղաքը բա-
ժանված էր 17 շրջանի, ըստ քաղա-
քամասերի, և ամեն մի շրջան ու-
նէր իր մասնաժողովն ու նախագահը.
կենտրոնական բիւրօն տեղաւորվել
էր Նեւսկի պրոպայեւսկի վրա, մի
յուրմար բնակարանում, կենտրոնա-
կան բիւրօնում գործում էին ուսու,
լեհ, հրէայ և հայ տիկիներ ու պա-
րոններ և ուսանողութեան ներկայա-
ցուցիչներ, որոնց մէջ էին գլխաւոր
յանձնաժողովի անդամներից տիկ-
նը. Ասրիբեգեան, պրոֆ. Բոստով-
ցեւ և զանազան: պ. Յակ. Ղու-
կասեան, Շրջաններից յիշեմ մի քա-
նի կարևորագոյնները. 1) Արմիրա-
տեյսկի շրջանը գտնվում էր տիկին
Պրոպայեւսկի նախագահութեան տակ,
անկից ունենալով բազմաթիւ գոր-
ծողներ օտարազգի յայտնի անձե-
րից. 2) Ալեքսանդր-Նեւսկի շրջա-
նի նախագահութիւն էր տիկին Ժու-
կովսկայա, որի օգնականներն և օգ-
նականներն էին մեծ մասամբ լեհա-
ցիներ էին, իր նման. 3) Վասիլեւս-
կի կղզու շրջանի նախագահութիւն
էր տիկ. Սուլթան-Շահ. 4) Վերօրգի
շրջանի նախագահութիւն էին տիկ-
նը Լըբուրգէ և Նօբել. 5) Կազանսկի շրջ-
անի նախագահութիւն էր տիկին
Սկրիգովա (ժողովակցի ամուսինը) և
այլն: Միւս շրջանների կառավարիչ-
ները հայեր էին, տիկնայք Ղուկա-
սեան, Տիգրանեան, Վարդանեան,
Բողանեան, Տեր-Յակոբեան, պ.
Բաբայեան և այլն: Չէին մոռացել

նաև մերձակայ Յարսկոյէ. Սէյո. քա-
ղաքը, ուր բնակվում է կախերական
Գերգաստանը: Այդ շրջանի կառա-
վարին էր պրոֆ. վ. վ. Սիպովսկի:
Մարտի սկզբից բոլոր այս շրջան-
ների մասնաժողովները տեղային
գործունէութեան մէջ էին, և մարտի
7ի առաւօտեան, ամեն ազգի և կրօ-
նի հարիւրաւոր օրիորդներ և երի-
տասարդներ, զանազան կիւսակներ
վերջից կախած և բարեգործական
նշանակների վահանները ձեռներում
բռնած շրջում էին բոլոր փողոցները:
Ամբողջ երեք օր անընդհատ լսվում
էր նրանց կոչը՝ նուէր տուէ՛ք յո-
գուտ հայ փախստականների նրանց
ամեն տեղ էին. արամվայներում,
խանութներում, բանկերում, պետա-
կան և հասարակական հաստատու-
թիւններում, հիւրանոցներում, թատ-
րոններում և այլ ժողովրդատեղիներ-
ում: Բացի նրանցից, քաղաքի ա-
մենաբաժնուկ կետերում սեղաններ էին
դրված, ուր նստած էին և անցնող
ներին յիշեցնում էին նոյնպէս՝ «նը-
ւէր յոգուտ հայերին»: Ժողովուրդը
ընդհանրապէս համակրական վերա-
բերմունք էր ցոյց տալիս և իր լու-
ման գցում տուփի մէջ, որի փոխա-
րէն ստանում էր բարեգործական
թղթեայ նշանակ, որի վրա տպված
էր քանդակաձև հայկական խաչը
կանաչ ներկված, իսկ երկու կողմը
կարմիր հիւսիք վրա սպիտակ տառե-
րով գրված առսերէն «Պետրոգրատ
Արմեանում»: Բացի դրանից, ծախ-
վում էին նաև պատշաճաւոր բացիկ-
ներ (carte postale):

Եւ ահա 3 օր այս հայկական նը-
շանակը տիրող էր հանգիստացել այս
տեղ փողոցներում, տներում և հա-
սարակական վայրերում: Խաչը չի-
կայացնում էր ջարդարան ճայրքինը.
նա դարձել էր հայկական ազգային
խորհրդանիշը (եւրէման)... Բայց
Պետրոգրադի եղանակը համաձայն
չէր որ այս խաչի առեւտուրը մեծ
ծաւալ ստանար, և նա իր դժգոհութիւ-
նը ցոյց տուեց առաջին իսկ օրից
ձիւն ու բուքով, որ օստտիկ խան-
գարում էր թէ անց ու դարձին և
թէ նուիրատուութեան անդուծեան:
Մարտի 8(21)ին, կիրակի օր, հա-
մաժառարար լաւ էր եղանակը, հե-
տեւար և գոյժն աւելի անդ. բայց
մարտ 9ին, երկուշաբթի օր, որ իր
թէ դարձան առաջին օրն է, առաւօ-
տից այնպիսի յորդ ձիւն սկսեց բըր-
դել և այն էլ հողմախառն, որ շու-
տով ամեն անկիւն ձիւնով լեցվեց և
անց ու դարձը բոլորովին գծուարա-
ցաւ: Անձնանուէր բազմաթիւ հայ և
օտար հանգանակողների յուսահա-
տութիւնը չափ չունէր. վերջին օրն
էր և ոչ ոք այդ եղանակին տրամա-
գրութիւն չէր ցոյց տալիս ոչ նրանց
կոչը լսելու և ոչ էլ նրանց տուփին
ձօնենալու: Զիշդ այդ եղանակին
հայոց օգնութեան հասաւ Պերեմիշ-
կը. կէսօրին կենտրոնական բիւրօնին
հեռախօսով տեղեկութիւն հասաւ
բարեկամ խմբագրութիւններից, թէ
Պերեմիշկը անձնատուր է եղել: Այս

անակնկալ համաւն անմիջապէս հա-
ղորդեց հանգանակողներին, որոնք
նոր ոյժ ստանալով իբրև նախեր-
գանք իրանց կոչերին սկսան աւե-
տել Պերեմիշկի գրաւումը. և ահա
ժողովուրդը այդ մեծ լուրը նրան-
ցից լսելով ուրախանում և նրա փո-
խարէն իր նուէրն էր տալիս հայկա-
կան գանձանակին: շատ բարի ուսու-
ներ իսկոյն երեւանները խաչակնքում
էին, շնորհակալութիւն յայտնում և
իրանց լուման գցում տուփի մէջ:
Չիւնն ու բուքն այնու ամենախիւ-
մինչև երեկոյ շարունակեցին իրանց
խանգարիչ գործը:

Փողոցային ժողովարարութիւնը
համեմատաբար և ընդհանրապէս քիչ
արդիւնք է տալիս, որովհետեւ ար-
ժաթէ և պղնձէ դրամներ է միայն
հաւաքում:

Բացի դրանից, գրեթէ ամեն օր ի-
նում են այդպիսի ժողովարարու-
թիւններ զանազան համակրելի նը-
պատակների համար:

Բարեբաղդաբար մեր շրջանային
կարգադրիչները դրանով չէին բա-
ւականացել:

Ուրիշ էական միջոցներ ևս ձեռք
էին առել, նախ՝ գիմել էին գանա-
ղան առեւտրական հաստատութիւն-
ների և մասնաւոր անձերի և նրան-
ցից որոշ գրամական նուէր ստացել.
երկրորդ՝ ճաշարաններում և թատ-
րոններում կամ անձամբ և կամ
գերատանուհիների միջոցով հան-
գանակութիւն էին արել և վեր-
ջապէս յատուկ կօնցերաներ էին
կազմակերպել: Այս թաւաքիկ կօն-
ցերաների գաղափարը յղացողն
և իրականացնողը տ. Պրոպայեւսկի
էր, որ թէ անձամբ և թէ
այլ բարեկամների միջոցով համոզել
էր այստեղի ամենայայտնի երգիչ
ու երգչուհիներին և երաժիշտներին՝
այդ 3 օրը ձրիաբար բեմ գուրս
գալ առաջնակարգ թատրոններում և
հանգիստականներից նուէր հաւաքել
«ի նպատակ փախստական հայերին»:
Այդպէս էլ եղաւ. Ամենից փայլունը
Աստորիա հիւրանոցի դահլիճում գըր-
ված «souper fleuris» (ժողովեալ ըն-
թրիքն) էր, որի ժամանակ երգում
էին ի միջի այլոց Թիֆլիսի ծանօթ
երգիչ և երգչուհիներից շատերն,
ինչպէս տ. Բընէ Ֆիգնէր, վան-
Բրանդ, Մօզժուխին, Բրոնսկայա,
կամիոնսկի և այլն: Մասնակցում
էին նաև հայ արտիստներ՝ տ. Տէ-
րեան, Ղորգանեան, Սիւլան Մաղա-
թի: Աննէնկովա և պ. Սիւրման: Մաս-
նակցողների մէջ կան նոյնպէս ար-
քունի թատրոնների գերասան, գե-
րասանուհիներ և թատերասէրներ:
Մարտի 7ին և 8ին «Արջը» (տեղիս
ամենալաւ և ամենասուղ ճաշարան),
Աստորիան և Եւրօպական հիւրանոցի
ճաշարանը՝ թէ նախաճաշին, թէ
five o'clockին (երեկոյեան թէյ) և թէ
8-9 1/2 ժ. ճաշի ժամերին իրանց բե-
մերը զիջել էին յոգուտ փախստա-
կանների, որոնց համար գեղարուես-
տի ներկայացուցիչներն սիրաբոժար

ծառայեցնում էին իրանց տաղանդը, կային նրանց մէջ այնպիսիները, ինչպէս տ. վառվառովա, որ օրը 2.3 անգամ երևում էին զանազան բռնիքի վրայ և առատօրին նուէր հանձնակում յաճախողներին: Մեծ կոնցերտ արվեց նաև հաղորդակցութեան համապարհների ինժեներների ընդարձակ դահլիճում, որի զուտ արդիւնքն եղաւ մօտ 2.500ր.: Տիկին Պրօպագերի կազմակերպած կոնցերտներից ստացվեց 6.000 ր.: Այստեղի ամբողջ հայ գաղթական նւթիւնը, մանաւանդ տիկիներն ու օրիորդները և մանազիտական բարձրագոյն դպրոցների ուսանողները (բայց առհասարակ ոչ համալսարանի), այդ 3 օրերը հոգով մարմնով նուիրված էին այս հայրենասիրական, բարեգործական գործին:

Վերջնական հաշիւը դեռ պատրաստ չէ, բայց անկասկած է, որ արդիւնքը անող է: Բայց ինչ որ էլ լինի նիւթականը, բարոյական արդիւնքը շատ անելի է քան նիւթականը, որովհետև այս հայկական օրերը ապացուցեցին, որ Պետրոզդի փողովուրդն, սկսած բարձր խաւերից մինչև հասարակ դասակարգը, անկեղծ համակրութիւն են ցոյց տալիս մեր նպատակին և զնահատում են այն զոհաբերութիւնն, որ հայ ժողովուրդն արել է և անում է ուսման և ազգի հետ միասին ընդհանուր հայրենիք թուստանի յաղթանակի համար:

Մեր կողմից էլ ամենախորին շնորհակալութեան արժանի են ինչպէս Պետրոզդի քաղաքացիներն և քաղաքային վարչութիւնն՝ իրանց նախաձեռնութեան և անկեղծութեան համար, նոյնպէս և բազմաթիւ ուսուցիչներն և այլ քեզերի ներկայացուցիչներն, որոնք ձիւնի և բութի մէջ, գիշերը ցերեկի հետ խառնելով ամեն ջանք գործ գրին պատերազմի ազդեանքին ենթարկված տասնեակ հազարաւոր հայերի վիշտն սփոփելու և կորուստը դարմանելու համար, ըստ չափու կարողութեան:

ՍԱՐԴԻՒԱՆ
(Մշակ)

ԿՈՎԱՍՍԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՌՈՐՆԵՐԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս կը տեսնուի «Արմէնիա» ի տոյն թուի 4րդ երեսը, առաջիկայ մայիս ամսի 16ի կիրակի օր «Մասիկի»-ի ընդարձակ սրահին մէջ հանդէսներ կայացում մը պիտի տըրի ի նպատակ հովիտի հայ կամուրներին: Հանդիսականներն իրենց ներկայութեամբ ոչ միայն գէթ փոքրիկ նպատակ մը անձնագործ հայ կամուրներին հասուցած և միանգամայն Մարտիկի մէջ հայերէն լեզուով թատերական ներկայացումներ տրուելը քաջաբերած պիտի լինին, այլ և իրենց ալ շատ հաճելի և յիշատակու-

թեան արժանի ժամանց մը պիտի վայելեն ինչպէս գումարի մը փոխարէն: Մեր ստացած տեղեկութեան համաձայն, պաշտօնական անձեր ալ ներկայ պիտի գտնուին այս հայկական հանդէսին և տարակոյս չունինք թէ ամէն դասակարգի հայեր իրենց ընտանիքներով մէկտեղ հոն ներկայ գտնուելով պիտի ցոյց տան փայլուն կերպով թէ հայերն ալ գիտեն Ֆրանսացիներին պէս անխտիր ամէնքը համերաշխ և միասիրտ ներկայանալ երբ իրենց ազգային հայրենիքի ձայնն է որ զիլ ո կը կանչէ:

ԹԻՒՐԹԻԱԻ ԲՈՂՈՒՔԱԿԱՆ ՀԱՅՆԵՐԻ ՆՈՐԱՆՏԻՐ ԱԶԳԱՊԵՏԸ

Թիւրքիաի բողոքական հայերի ազգապետի ընտրութիւնը որ ժամանակէ մ'ի վեր կը ձգձգուէր զանազան պատճառներով, վերջերս կատարուեց և ազգապետ ընտրուեց Բրոֆէսէօր Զէնօր Ա. Պէզեան, որ Այնթապի կեդրոնական դպրոցի ուսուցչապետներէն է:

Կըսուի թէ Բողոքականների նորընտիր ազգապետը Հայ ազգի մեծամասնութեան ու Հայոստանեայց եկեղեցիին հետ սիրայիբ յարաբերութիւններ ու համերաշխ գործակցութիւն մշակելու փափաքով անձնաւորութիւն մ'է:

ԲԱՆԱԿԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՍՈՐՎ ՄԱՀԱՔՈՐԶ ՄԸ Կ'ՊՈԼՍԻ ՄԷՁ

Սալոնիկէն ապրիլ 27ին հեռագրուած է Ֆրանսական թերթերին: «Կ.պոլսի պատերազմական նախարարութեան պաշտօնատան մէջ կատարի մը տակ խոշոր ուսման գտնուեցաւ որ ժամացոյցի մեքենայի մը պէս լարուած էր և պիտի պայթէր այն խորհրդակցութեան ժամին որ նոյն օր տեղի պիտի ունենար մասնակցութեամբ Լեւոն Բաշաբեկ և Գերմանացի զօրավարներ Լիման Ֆոն Սանտերսի և Ֆոն տէր Կոյց Բաշաբեկի միասնականութեան պաշտօնատան ծառայողներէն շատեր ձերբակալուեցան իբրև կասկածելիներ: Գերման ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ երիտասարդ թիւրքերին և Գերմանացիներին գէթ ուղղուած քաղաքական լուրջ կազմակերպութեան մը առջև կը գտնուի:

Այս դաւադրութեան զրոյցը պէտք է վերապահութեամբ միայն ընդունել որովհետև յաճախ պատահած է որ այդպիսի դաւադրութիւններ կեղծուին, պատրուակ մ'ունենալու համար հակակարծիքները խմբովին ձերբակալելու:

ՀԱՄԵՐԻՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Գերմանացիներն ամենին խորութիւն չեն գնել իրենց նպատակին հասնելու միջոցներին մէջ: Վերջերս հեղձուցիչ կազ-

մփռելով օդին մէջ՝ յարձակեցան Ֆրանսիայի կողմը Ֆրանսացիներին վրայ և որովհետև Լա Հէյի մէջ բոլոր տէրութիւններէն, ի թիւս որոց և Գերմանիայէն, ստորագրուած դաշնագրով յատկապէս արգիւտած է այդպիսի շնչապառ ընդ կազի գործածութիւնը պատերազմի տառն, Ֆրանսացիներն յանկարծակիի եկած յետ քաշուեցան ինքուրեւ համար, որով Գերմանացիները քիչ մը յառաջացան: Բայց Ֆրանսացիները չուտով պատրաստուեցան այդ կազին գէթ զիրենք պաշտպանելու գիտական միջոցներով և յաջողեցան սաստիկ յարձակումով ոչ միայն վերադարձել իրենց կորուսած տեղը, այլ և անել յառաջանալ:

Գերմանացիներ յետոյ Պէլժերին և Անգլիացիներին վրայ ալ փորձեցին յարձակիլ խեղդիչ կազ սփռելով, բայց անոնց արդէն իմացած և նախապատրաստուած լինելով, Գերմանացիներին այդ կրկին փորձը յաջողութիւն չունեցաւ և շարաշար յաղթուելով յետ քաշուեցան:

Պէլժերի մէջ դաշնակից զօրքերը յառաջանալու վրայ են Գերմանացիների կատաղի ջանքերին հակառակ:

Կալիբրիի թերակղզին իջած անգլիացի և ֆրանսացի զօրքերը հեռգնտէ կը յառաջանան, ինչպիսի թիւրքերի յամառ և ուժեղ դիմադրութեան: Բազմաթիւ թիւք զօրքեր գերի բռնուած են:

ԼԵՈՆ.ԿԱՄԱՐԴԵԹԱՆ ՅԱՐԱՆԱԻՐ ԸՆԿՂԱՄԸ

Ֆրանսական «Լեոն Կամպէթա» զրահապատ յաճանաւը որ մի քանի ամիսներէ ի վեր ուրիշ նաւերի հետ միջոցով Ալգիրական ծովին մէջ կեցած և պաշարած էր աւստրիական նաւատորմի դը, անկէ մեկնելով Մալթա երթալու գաժ միջոցին, Օթրան թի բացերը, ապրիլ 27ի գիշեր ժամը 1 1/2ի տեսնենք աւստրիական ընդծովեայ մը գաղտնաբար եկաւ և երկու ծովաուսմա (torpille) արձակեց անոր վրայ: «Լեոն Կամպէթա» մի քանի վայրկեանի մէջ ընկղմեցաւ իրեն հետ ծովին յատակը իջեցունելով 800ի չափ նաւազներ սրունք «Կեցցէ Ֆրանսան» ազգակներով ծովատուղ եղան: Երբ մօտակայ իտալական նաւեր և նաւակներ իմացան դէպքը, օդնութեան փութացին բայց հազիւ 136ի չափ մարդ ազատել կարելի եղած է:

Այդ գոյժը բնականապէս մեծ տխրութիւն պատճառեց Ֆրանսայի մէջ, բայց յուսահատութիւն ոչ բընաւ:

ՍԵՒ ԾՈՎԻՆ ՎՐԱՅ

Ռուս գործիւններն ապրիլ 18ին և 19ին թիւրքական տասը շոգենաւներ ընկղմած են որոնք մթերքներով բեռնաւորուած էին: Գործիւններն այնուհետև մօտեցան Արխանգելին և ռաբակոնցին թիւրքական գիւղերը: Այդ ռաբակոնումը պանական երկիւղ ձգեց թիւրք զօրքերին մէջ:

— Պետրոզդիէն հեռագրած են

ապրիլ 27ին: «Առաւօտեան ժամ» 6ին, Սե ծովի պատերազմական նաւատորմը մօտեցաւ վոսկարին: Ժամը 8ին, նաւերն սկսան իրենց մեծարեան թնդանօթներէն կրակ արձակել թիւրքական ամրոցներին և թնդանօթաձիգներին վրայ: Դուռն տորմը յաջողութեամբ ամրակոնց գարիպէի և Երուսաղիմի երկու ամրոցները և Գալաթի և Մոնարի երկու ամրոցները: Տեսնուեցաւ որ ռաբակոնութեան հետեանքով պալթութիւններ տեղի ունեցան ամրոցներէ մէկին մէջ:

Վոսկարի նեղուցին մէջ գտնուող թիւրք մարտանաւերը թնդանօթի բռնուելով ստիպուեցան յետ քաշուիլ: Թորքուտո զրահաւորը թնդանօթ արձակեց մեր նաւերի գէթ բայց ապարդիւն կերպով: Թշնամի գործիւններն որոնք յառաջացան, չուտով յետ քաշուեցան ուսման նաւերի կրակին առջև: Զրային օդանաւերի ըրած զննութիւնները հաստատեցին ռուսական նաւարման թնդանօթաձիգների նշանաւորութեան ճշգրտութիւնը: Թշնամիների հրետանիները անյաջող կերպով փորձեցին թնդանօթի բռնել մեր օդաչուները:

ՖԻՆԱՆՏԻԱԻ ՍԱՀՄԱՆԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գորէնհակէն հաղորդած են Ֆրանսական թերթերին հետեւեալը:

Ֆինանսացի պալատին այնքան լաւ վարուած են պատերազմին մէջ և ազգապետական այնպիսի յատկութիւններ ցոյց տուած են որ նիկոլա մեծ դուքսը Յարին խորհուրդ տուեց է վերահաստատել ֆինանսական զօրաբանակը, նոյն իսկ ուսա զօրաբանակի օգտին համար: Ծարը նախ վարանած երեցեր է, բայց իր վերջին այցելութեան միջոցին ֆինանսիսի մէջ գտած շքեղ ընդունելութիւնը համոզեց է զինք նիկոլա մեծ դքսի խորհուրդն ընդունելու:

«Կըսուի նաև թէ Ծարը ֆինանսիսին նորէն պիտի տայ այն Սահմանադրութիւնը որ մինչև 1898 կը վայելէր ան»:

ԱՆԳԼԻԱՅԻՆԵՐԻ ՅԱՐԱՆԱՐՈՒՆԸ ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ՄԷՁ

Անգլիացիները Պատրաին տիրելէ յետոյ, անգործ կեցած չեն քոյլ առ քոյլ դէպի Պաղատա կը յառաջանան և Միջագետքի վրայ իրենց տիրապետութեան հիմերը կը գնեն: Շայպաի կուրին մէջ թիւրքերի կողմէն մեռածների թիւը 2.500ի կը հասնի: Գերի բռնուած 1.500 թիւք զօրքերը, որոց 6ը սպայ, Պատրա տարուած են: Թիւրքերը շարաշար յաղթուելով այդ կուրի մէջ, խառնի խառն փախած են: Անգլիացիներն ապրիլ 17ին նաքքայլան ալ գրաւեցին թիւրքերն այժմ փախած հեռացած են դէպի խամսիտի հիւսիսակողմը, Պատրաէն դէպի 90 մղոն հեռուն:

Սպահանքն կը հաղորդեն ապրիլ 22ին. թիւրքերը օգտուելով տեղական իշխանութիւնների անփութութենէն և գերմանացի զինեալ ուստիկանների աջակցութենէն, գրգռելով զիրք մը բռնած են. գերմանիաի նոր հիւպատոս Տ. Ջիւկեր և տեղակալ կրէզինկեր, որոնք թիւրքիաի հանրով այստեղ կուգան, իրենց ճանապարհի վրայ գաղափար կը տարածեն սուրբ պատերազմ հընդարակելու Ռուսիաի և Անգլիաի դէմ. Ջրոյց կը տարածեն թէ բոլոր ցեղերն (աշիրէք թիւրքիաի կողմը բռնած են արդէն. Տօքթէօր Բիւժէն Սպահանը ողորդած է տպագիր յայտարարութիւններով որոնք կը բռնեն թէ Պարսկաստանի անդլիական և ուսական հիւպատոսները փախած են և կը յարեն թէ կողակներն ու սիփայիներն ապաստանած են թիւրքական հիւպատոսարանին մէջ. կառավարութիւնն անկարող է զսպելու Անգլիաի և Ռուսիաի դէմ յարուցւած այս շարժումը. գերման. թիւրքական կուսակցութիւն մը կազմւած է.:

— Թէհրանէն եկած լուրերին նա. յելով, թիւրքերը կը շարունակեն իրենց յարձակողական ընթացքը դէպի Քիւրմանշահ.

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՋԱՆԱԶԱՆ ՀՐԱՏԱՐ ԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Րնտիր Հայկազունի պատկերազարդ. Գ. տպգր. 2 ֆ. և 50 անդմ. (3 ֆր.)

Պող եւ Վերգինի (Սիրազեղ սրտաշարժ պատմութիւն մը որ ֆրանսերէնէ թարգմանուած է գրեթէ ամէն լեզուի, ինչպէս և հայերէնի թէ՛ գրաբար և թէ՛ աշխարհաբար և զանազան անձներէ. Մեզ մօտ ծախու գանձումը Աստուածատուրեան Մանուկ պէյի աշխարհաբար թարգմանածի Գ. տպագրութիւնն է. պատկերներով զարդարւած 1 ֆր. և 20 անդմ. (1.40):

Եզովբա (Յոյն երեկի առակախօսին կենսագրութիւնը և իր 300է աւելի իմաստալի, գրուցուող և կրթող առակները կը պարունակէ. ԱՄՆ մէկ առակի վրայ անոր բարոյական իմաստը գրուած է թէ՛ գրաբար և թէ՛ աշխարհաբար երկու տող ոտանաւորով, առակին տակն ալ աշխարհաբար գրուած խրատական բացատրութիւն մը և գրաբար 8 տող ոտանաւոր. Առակները բացարձակ բազմաթիւ. պատկերներով զարդարւած է. կը բաղկանայ 540 երկաներէ, բայց ի պատկերներին յատկացուած երկաներէն Գ. տպգր. 2 ֆր. և 30 անդմ. (2.60):

Հ. Գ. Չարհանէլեան Պատմութիւն հայկական տպագրութեան, սկզբնաւորութենէն մինչ առ մեզ 1.30 (1.50):

ՏԼՈՐԷՆ—ՆՄԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՐՈՒՅԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՂԻ

Հայերէն Տպարան Մ. Փորրուպեան

Le Gérant: François CARRIERE.

Marseille. — Imprimerie du Midi

ԱՆՆԱԹԵՐԱՑ ՀԱՆԴԷՍ--ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի ՆՊԱՏ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՆՈՐՆԵՐՈՒՆ

(AU PROFIT DES VOLONTAIRES ARMÉNIENS DU CAUCASE)

Սարգում Մարտիկի Հայ Թատերասիրաց խումբի կողմէն

Հովանաւորութեամբ Մարտիկի և Կովկասի Հայ Կամաւորներուն Նպաստող Կոմիտէի

Տեղի պիտի ունենայ 1915 մայիս 16ին կիրակի կէսօրէ վերջ, Սալոն Մասիլիա, Արսէնալ փողոց, թիւ 1 (Salons Massilia, rue de l'Arsenal, N. 1)

Բացում Սալոնի
Ժամը 2ին

Ա. ՄԱՍ

Բացում նախագահէ

Դաշնակ

Արտասանութիւն մը (Դամաս-Քաթիպէն)

Բանախօսութիւն

Գ. Յ. Սահաթեան

Օր. C. Laugier

X

Գ. Մ. Փորթուգալեան

Բ. ՄԱՍ

Ա. Շիտանեանի

ԱՆԴՐԱՆԻԿ

Թատերասաց Յեղափոխական Կեանքի

Երեք արարով

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Անդրանիկ

Վահան

Գրգօ

Սօնա

Ռէս Մէլօ

Առաջնորդ

Հայ մը

Հիւանդապահ

Գ. Ա. Աթանասեան

Գ. Գ. Չամբեան

Գ. Գ. Քիչիւրեան

Օր. Հ. Փորթուգալեան

Գ. Ե. Թորոսեան

Գ. Ե. Դաղթացեան

Գ. Ենովք

Գ. Գ. Ղևոնդեան

Ա. Քիւրա

Բ. Քիւրա

Պահակ

Ա. պահակ

Բ. պահակ

Տօնիկ աղա

Պառաւ

Ծեր

Գ. Մ. Պատուրեան

Գ. Վահրամ

Գ. Մ. Տօլարեան

Գ. Մելքոն

Գ. Պետրոս

Գ. Երուանդ

X

Գ. Դասապար

Հայդուկային խումբ և այլն.

ԳԱԻԱԹ ՄԸ ԹԵՅ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն, մէկ արարով

ԱՆՁԻՆՔ

Արման (Դոնթ)

Դարուլին (Դոնթեա)

Ֆրէտէրիք (սպասաւոր)

Էդիէն (լրագրավաճառ)

Գ. Էօղլէկեան

Օր. Է. Իւթիւճեան

Գ. Լեոն Զպուքեան

Գ. Երուանդ Թորոսեան

Ծանօթութիւն. — Տոմարները կը ծախուին ձեռքէ, Գ. Յ. Պաթեանի վաճառատունը (Rue de la Guirlande, N. 22) և Ներկայացման օրը Սալոնի կիլէն.

Տեղերու գիններն են — Ա. կարգ 3 ֆր., Բ. կարգ 2 ֆր., Գ. կարգ 1 ֆր., Հանգչաներկա. յացումը կարելի եղածին չափ փայլուն անցնելու համար ոչ մի ջանք չէ խնայուած.

Տիգրան Զեկիւրեան. ՎԱՆՔԸ (Վարդապետի մը օրագիրը)։ Տպագր. Օ. Արգուման Գին 10 գրու. (2 1/2 ֆր.)։ Ստանալու համար դիմել Մարտիկ Արմանիայի խմբագրութեան

(Տ. Չեկիւրեան այս գրքով ոչ միայն երիտասարդ կուսակցութիւն մը իր ձեռագիր պատկերը կը ներկայացունէ, այլ և հմ. դեպքերու վերաբերեալ և այլ հետազոտարարութիւն կը շնորհակալ լինէ)

զինակը լաւ գնած և ուսումնասիրած է բնութեան գեղեցկութիւնները, բնական տեսարանների կենդանի գոյներով նկարագրութիւնները տեղ տեղ վերին աստիճանի հիմնալի են որ գրագետին հետագոտող մտքի ու խրեանկայութեան բարձրութիւնը ցոյց կուտան Գրելու ոճն ալ լաւ է. ընտիր հայերէնով և կարճ ու ամփոփ նախադասութիւններով

Կարճագույն կուսանք մեր ընթերցողներին

կարդալ այս գիրքը որ գրագիտական նաչակ ունեցողներին գրական վայելք մը ըմբռնելու տալէ զատ՝ ամէն ընթերցողներին ալ որոճաւու Նիւթեր կուտայ ինչ ինչ խրեանքի վրայ)

SETH. J. M. MESOVP History of the Armenians in India (from the earliest times of the present day). 5 fr. (5. 50)